

"Bóg" czy "bóg" a rodzajnik w J 1,1c

dodane: 2004-09-10

Niewątpliwie jednym z najbardziej niewygodnych fragmentów dla antytrynitarian jest werset z Ewangelii św. Jana:

J 1,1 Na początku było Słowo, a Słowo było u Boga, i Bogiem było Słowo.(BT)

Aby podważyć Bóstwo Jezusa Chrystusa, zauważyli, że w tym wersecie jest użyte dwa razy słowo 'Bóg' (greckie 'theos'), co więcej, przy tym słowie, które odnosi się do Ojca jest rodzajnik 'ho', którego brak przy słowie 'Bóg' (gr. 'theos') odnoszącym się do Syna:

en archē En ho logos kai ho logos En pros ton theon kai theos En ho logos
na początek było - słowo i - słowo było u - **Boga** i **Bóg** było - słowo

Jakie informacje możemy znaleźć na temat greckiego rodzajnika? Powszechnie uważa się, że pełni on podobną rolę, co rodzajnik 'the' w języku angielskim (ale pamiętajmy, że to nie jest dokładnie to samo). Jeśli przed rzeczownikiem stoi właśnie ten rodzajnik, to nadaje on mu charakter zindywidualizowany, mówiąc, że chodzi tutaj o konkretną jego sztukę. Aby lepiej to zobrazować, podam dwa przykłady z użyciem słowa 'samochód':

"Samochód przestał już być marzeniem współczesnego człowieka"

W tym przypadku mówiąc słowo 'samochód' nie mamy na myśli konkretnego egzemplarza. Natomiast w zdaniu: "Wczoraj pomalowałem swój samochód na zielono" mowa już jest o konkretnej sztuce. Tak więc jeśli osoba używająca tego języka miała na myśli rzeczownik nieokreślony, lub jakościowy, to za zwyczaj nie używała żadnego rodzajnika. Natomiast jak miała na myśli rzeczownik określony, to wtedy za przeważnie ten rodzajnik tam się pojawiał. Jest kilka przypadków, w których ten rodzajnik nie jest wymagany, mimo iż osoba wypowiadająca się miała na myśli jakiś rzeczownik określony. Poniżej przedstawię kilka takich najważniejszych przypadków:

- Jeśli rzeczownik nie jest w nominativie (mianowniku)
- Jeśli rzeczownik jest już określony przez inne słowo (tym słowem może być 'jeden', 'jedyne' itp. Dobrym przykładem jest "Jedyny Bóg...")
- Jeśli rzeczownik w tym samym zdaniu się powtarza, oznacza to samo i został zdefiniowany wcześniej (reguła G. Sharp'a: Np. Mr 12,26 "Ja jestem Bóg Abrahama, Bóg Izaaka i Bóg Jakuba" - wystarczy że rodzajnik postawimy przy pierwszym słowie 'Bóg')
- Jeśli rzeczownik pełni funkcję orzecznika w zdaniu i poprzedza czasownik (reguła Colwell'a)

W pierwszym i czwartym przypadku sama gramatyka nie precyzuje, czy dany rzeczownik jest określony, czy nie. To powinno być odczytane z kontekstu. Natomiast słowo 'theos' w J 1,1 odnoszący się do Syna kwalifikuje się pod tę ostatnią regułę w tej powyższej liście (reguła Colwell'a). Słowo 'theos' odnoszące się do Syna pełni funkcję orzecznika w zdaniu (podmiotem jest 'słowo') i poprzedza czasownik 'było' (gr. 'En').

Na podstawie powyższego antytrynitarianie uznali, że skoro nie ma tam rodzajnika przy słowie 'theos' odnoszącym się do Syna, to należy uznać, że Jezus nie musi być przetłumaczony na 'Bóg' z wielkiej litery, ponieważ brak jest jednoznaczności, czy to słowo 'theos' jest określone, czy nie, co by świadczyło, iż dozwolona jest tutaj interpretacja która oddaje niższość Syna wobec Ojca.

Jak natomiast ma się prawdziwe Bóstwo do rodzajników. Prześledźmy to więc!

Najpierw nasze rozumowanie zaczniemy od podziału bóstw na kategorie.

1. Bóg Ojciec - jako prawdziwe Bóstwo, którego w całym tym sporze nikt nie kwestionuje.
2. Syn Boży - jako Bóg, o który rozgrywa się wieloletni konflikt. Dla jednych jest to niezaprzeczalne Bóstwo równe Ojcu, dla innych jest to tylko bóstwo pisane z małej litery.
3. Bóstwa, które były uważane przez pogan za prawdziwe bóstwa.
4. Przez nikogo nie kwestionowane bóstwa w sensie przenośnym, pisane z małej litery.

Śledząc dokładnie Pismo Święte Nowego Testamentu w języku oryginalnym można zauważyć że:

1. **Bóg Ojciec jest nazwany Bogiem (gr. 'theos') zarówno z rodzajnikiem:**

J 1,1 Na początku było Słowo, a Słowo było u Boga, i Bogiem było Słowo.(BT)
en archē En ho logos kai ho logos En pros ton theon kai theos En ho logos

jak i bez rodzajnika:

Mr 12,27 Nie jest On Bogiem umarłych, lecz żywych. Jesteście w wielkim błędzie.
ouk estin theos nekron alla zont on polu planasthe
w miejscu podkreślenia brak jest rodzajnika 'ho'

2. Syn Boży jest nazwany Bogiem z rodzajnikiem:

J 20,28 Tomasz Mu odpowiedział: Pan mój i Bóg mój!

apekrithE thOmas kai eipen autO ho kurios mou kai ho theos mou

(warty podkreślenia jest fakt, że to nie Tomasz wypowiedział te rodzajniki, bo mówił przecież po aramejsku. To Święty Jan je tam wstawił zgodnie ze swoim zrozumieniem - ten który nie wstawił ich do J 1,1)

Hbr 1,8 Do Syna zaś: Tron Twój, Boże na wieki wieków [...].

pros de ton huion ho thronos sou ho theos eis ton aiOna tou aiOnos [...].(podobnie w Hbr 1,9)

jak i bez rodzajnika:

J 1,1 Na początku było Słowo, a Słowo było u Boga, i Bogiem było Słowo.

en archE En ho logos kai ho logos En pros ton theon kai __ theos En ho logos

w miejscu podkreślenia brak jest rodzajnika 'ho'.

3. Bóstwa, które były uważane przez pogan za prawdziwe Bóstwa, są nazwane Bogiem z rodzajnikiem:

Dz 19,37 Przywiedliście bowiem tych ludzi, którzy nie są ani świętokradcami, ani też nie bluźnią naszej bogini.

Egagete gar tous andras toutous oute hierosulous oute blasphemountas tEn theon hEmOn

jak i bez rodzajnika:

Dz 19,26 [...] że ci, którzy są ręką uczynieni, nie są bogami.

hoti ouk eisin __ theoi hoi dia cheirOn ginomenoi

w miejscu podkreślenia brak jest rodzajnika 'hoi'.

4. Przez nikogo nie kwestionowane bóstwa pisane z małej litery są nazwane bogami z rodzajnikiem:

2 Kor 4,4 dla niewiernych, których umysły zaślepił bóg tego świata [...] - mowa o szatanie.

en hois ho theos tou aiOnos toutou etuphlOsen ta noEmata tOn apistOn [...]

- podobnie mamy w Flp 3,19.

jak i bez rodzajnika:

1 Kor 8:5 A choćby byli na niebie i na ziemi tak zwani bogowie - jest zresztą mnóstwo takich bogów i panów [...]

kai gar eiper eisin legomenoi __ theoi eite en ourano eite epi ges hosper eisin __ theoi polloi kai kurioi polloi

J 10,34 Odpowiedział im Jezus: Czyż nie napisano w waszym Prawie: Ja rzekłem: Bogami jesteście?

apekrithE autois ho iEsous ouk estin gegrammenon en tO nomO humOn hoti egO eipa __ theoi este

w miejscu podkreśleń brak jest rodzajników 'hoi'.

Dla przypadków użycia słowa 'theos' bez rodzajnika zostały dobrane wersety, w których występuje to słowo w nominativie (mianowniku) liczby pojedynczej lub mnogiej, ponieważ w tej formie rzeczowniki zazwyczaj wymagają rodzajników, aby były określone.

Co więcej, w Nowym Testamencie można znaleźć kilka wersetów, w których jest wymieniony Bóg prawdziwy i bóg pisany małą literą. Spójrzmy na dwa z nich, które wydają się być bardzo ciekawe:

2 Kor 4,4 dla niewiernych, których umysły zaślepił **bóg** tego świata, aby nie olśnił ich blask Ewangelii chwały Chrystusa, który jest obrazem **Boga**.

*en hois **ho theos** tou aiOnos toutou etuphlOsen ta noEmata tOn apistOn eis to mE augasai ton phOtismon tou euaggeliou tEs doksEs tou christou hos estin eikOn **tou theou***

W tekście greckim rodzajnik stoi zarówno przy fałszywym bogu jak i prawdziwym Bogu. Idąc torem rozumowania antytrynitarian, można by powiedzieć, że szatan jest większy od Jezusa, bo Jezus został odróżniony od Boga, a szatan nie!

Ga 4,8 Wprawdzie ongiś, nie znając **Boga**, służyliście **bogom**, którzy w rzeczywistości nie istnieją.

*alla tote men ouk eidotes **theon** edouleusate tois phusei mE ousin **theois***

W tekście greckim brak jest rodzajnika zarówno przy pierwszym słowie Bóg, jak i przy tym drugim. Czy wobec tego mamy zrównać ich ze sobą? Przecież brak jest tutaj wyraźnego odróżnienia, które występuje w J 1,1. Mało tego. Jeśli odróżnienie polegające na występowaniu rodzajników przy słowie 'theos' miałoby świadczyć o wielkości Bóstwa, to przecież w Mk 12,26 i Mk 12,27 Bóg Ojciec jest odróżniony od samego siebie!

W zdaniu "rzekł Pan do Pana mego" (gr. "eipen kourios tO kouriO mou" (Mt 22,44) przy pierwszym Pan (dot. Ojca) nie zastosowano rodzajnika, a przy drugim (dot. Syna) użyto go. Konsekwentnie należałoby uznać, że Ojciec jest mniejszym 'panem' niż Jezus i przetłumaczyć Go na 'pan' z małej litery. Natomiast, jeśli się weźmie pod uwagę dalszy kontekst:

Ap 19,16 A na szacie i na biodrze swym ma wypisane imię: KRÓL KRÓLÓW PAN PANÓW. (BT)

To można by powiedzieć, że Jezus jest Panem Jehowy. Widzimy, do jakiego absurdu doprowadza nas takie rozumowanie!

W Septuagincie (LXX) (grecki przekład Pisma Świętego obowiązujący za czasów apostołów) w wersecie Ps 94,3 jest zestawiony Bóg prawdziwy i bogowie fałszywi, przy czym ten prawdziwy Bóg jest w nominativie i jest bez

rodzajnika, podczas gdy bogowie fałszywi są z rodzajnikiem. Popatrzmy na ten werset w tłumaczeniu interlinearnym:

Ps 94,3

hoti theos megaskurios kai basileus megas epi pantas tous theous
bo Bóg wielki Pan i Król wielki nad wszystkimi - bogami

W miejscu podkreślenia brak jest rodzajnika 'ho'

Więcej podobnych przykładów z LXX można znaleźć w artykule Jana Lewandowskiego "Czego nie powiedział wam Arkadiusz Wiśniewski (2)"

Z tych rozważań nasuwa się wniosek, że występowanie rodzajnika (bądź jego brak) przy słowie 'theos' ma się nijak do prawdziwego Bóstwa. Chcę zacytować mądre powiedzenie góralskie, które bardzo podobnie i trafnie oddaje ten problem: "Jak na Hieronima jest pogoda, albo nima, to w połowie listopada albo pada, albo ni pada".

Na tym jeszcze niektórzy antytrynitarianie nie kończą swojej argumentacji. Niektórzy z nich twierdzą, że św. Jan celowo nie użył tego rodzajnika przy słowie 'theos' odnoszącym się do Syna, aby dać czytelnikowi sygnał, że tu nie chodzi o tę rangi Bóstwo. Myślę, że ten argument jest niedorzeczny, z tego powodu, że jeśli św. Jan by chciał nam dać to do zrozumienia, to by zrobił to w inny sposób, niż posługując się takimi a nie innymi regułami gramatycznymi. Tym bardziej, że tenże autor pisząc tę ewangelię nie przywiązywał zbyt wielkiej wagi ani do gramatyki ani do stylu. Zobaczmy, co napisali o jego stylu tłumacze *Biblii Poznańskiej*:

"[...] Język dzieła jest ubogi, uboższy od języka Marka, a słownictwo monotonne i jednolite. Stale powtarzają się te same słowa, co stanowi niemałą trudność dla tłumacza. Styl prymitywny, niekiedy nawet nieudolny. [...]"

Wstęp do Ewangelii wg św. Jana (*Biblia Poznańska*, Wyd. 3, Poznań 1999 str. 218)

Taka konstrukcja gramatyczna była zupełnie naturalnym użyciem i zupełnie alternatywna dla konstrukcji, w której występuje słowo 'theos' z rodzajnikiem, o czym mówi nam reguła E.C. Colwell'a podana w 1933 r. :

Określony orzecznik w mianowniku posiada rodzajnik kiedy następuje po czasowniku. Nie ma zaś tego rodzajnika, jeśli czasownik stoi za nim. Orzecznik w mianowniku który poprzedza czasownik nie może być przetłumaczony jako nieokreślony lub 'jakościowy' rzeczownik jedynie z powodu braku tego rodzajnika. Jeśli kontekst sugeruje, że orzecznik jest określony, to powinien być przetłumaczony jako określony rzeczownik, pomimo braku tegoż rodzajnika. Ta następująca reguła może być wstępnie sformułowana: Określone orzeczniki rzeczownikowe które poprzedzają czasowniki zazwyczaj nie posiadają rodzajników.

Taką właśnie sytuację obserwujemy w J 1,1:

... kai theos En ho logos
... i Bóg było - słowo

Widzimy, że czasownik 'być' stoi za orzecznikiem 'Bóg', więc kwalifikuje się pod tę regułę, a co za tym idzie, **było to normalnym użyciem pozbawionym jakichkolwiek mistycyzmów gramatycznych.**

Antytrynitarianie tworząc swoją teorię na temat wersetu J 1,1 najwyraźniej nie przyjrzeni się bliżej wersetowi J 1,18:

J 1,18

18. Boga nikt nigdy nie widział, Ten Jednorodzony Bóg, który jest w łonie Ojca, /o Nim/ pouczył.
(BT)

Przy pierwszym słowie 'theon' odnoszącym się do Boga Ojca nie ma rodzajnika, więc nie wiadomo, czy jest on określony, czy nie (ponieważ nie jest w nominativie - patrz wyżej). Natomiast drugie słowo 'theos' odnoszące się do Syna jest określone przez słowo 'jednorodzony'. Zwróćmy uwagę, na to, co sprawia, że rzeczownik jest określony, lub nie. Jeśli jest coś, co określa rzeczownik, czyniąc go czymś konkretnym, wyraźnie wskazanym, co nadaje mu charakter jedyny w swoim rodzaju - to czyni go rzeczownikiem określonym! Autor pisząc słowo 'jednorodzony' miał na myśli tego jedynego, ponieważ jednorodzony to jest ten jedyny i nie może to być żaden inny. Tym słowem określił więc słowo 'theos' odnoszący się do Syna! Wobec tego mamy sytuację odwrotną do J 1,1 - Tam słowo 'theos' odnoszące się do Boga Ojca było określone, a Jezusa - nie wiadomo. Natomiast w przypadku J 1,18 sytuacja jest całkowicie odwrotna.

Na zakończenie cytaty, który pochodzi z *Biblii Poznańskiej* (Poznań 1999 r. str. 220-221). Znajdujemy tam przypis na temat wersetu J 1,1

"[...]Słowo było u Boga. Przyimek pros (= u) wyraża bliskość i wewnętrzną łączność, podkreśla również różnicę między Słowem a Bogiem. Różnica ta nie dotyczy natury, bo rzeczownik Bóg (z rodzajnikiem) oznacza w NT zazwyczaj Osobę Ojca (por. najbardziej charakterystyczny przykład 2 Kor 13,13), ale Osób w Bogu. Podkreślając różnicę między Słowem i Bogiem Autor nie twierdzi bynajmniej, że Słowo jest kimś innym aniżeli jedyny Bóg, ani że jest ono innym Bogiem, ani też, że nie jest ono Bogiem. Już w następnym zdaniu stwierdza najwyraźniej, że Słowo było Bogiem: Theos (bez rodzajnika) oznacza naturę Bożą, wspólną wszystkim trzem Osobom Boskim. Słowo, różne od Ojca jako Osoba, jest z Nim identyczne pod względem natury, jest Bogiem. [...]"

Podsumowując należy stwierdzić, że brak rodzajnika przy słowie "Theos" w żaden sposób nie ujmuje prawdziwemu Bóstwu. O tym, czy możemy słowo 'theos' przetłumaczyć na 'Bóg' lub 'bóg' musimy się kierować tylko i wyłącznie kontekstem. Nawet, jeśli 'theos' nie jest określony i wskazuje na cechę, to w żaden sposób nie uprawnia nas to do oddania go jako 'bóg'. Takie prawo może nam nadać tylko i wyłącznie sam kontekst.

Wszystkie podkreślenia dodane, a biblijne cytaty zostały wzięte z *Biblii Tysiąclecia*.

Zapraszamy jeszcze do artykułów o tematyce pokrewnej:

Antytrynitarianie, a reguła Colwell'a

Czego nie powiedział wam Arkadiusz Wiśniewski ?

Czego nie powiedział wam Arkadiusz Wiśniewski (2)?

Czy kontekst przemawia za nietrynitarным tłumaczeniem J 1,1?

Żebrowski Grzegorz - Październik 2003

Grzegorz Żebrowski

źródło: <https://www.apologetyka.info/trojca-swieta/j-11-jeden-werset-tyle-kontrower/bog-czy-bog-a-rodzajnik-w-j-11c,33.htm>